

Näsudden

Utredning om fågelarter som omfattas av artskyddsförordningen,
förekomst och påverkan

Enetjärn Natur AB på uppdrag av Skellefteå kommun

2019-02-05

Utredare Enetjärn Natur AB:

Kaj Svahn

Intern kvalitetsgranskning:

Niklas Lindberg Alseryd

Beställare Skellefteå kommun:

Berit Juvonen

Innehåll

Inledning	3
Syfte.....	3
Avgränsningar	3
Om artskyddsförordningen.....	3
Om rödlistan.....	5
Om utredningsområdet	5
Metodik	8
Utredning av artförekomster	8
Kunskapsunderlag	8
Bedömning av påverkan och konsekvenser.....	8
Förekomst av arter	9
Dokumenterad förekomst.....	9
Trolig eller möjlig förekomst	9
Arter som övervägts men som inte bedöms förekomma	9
Påverkan och konsekvenser	12
Allmänt om påverkan	12
Bedömningar kring påverkan på arter	12
Detaljplanens förenlighet med artskyddsförordningen	15
Osäkerheter i bedömningar	19
Sammanfattning av bedömningar kring påverkan och konsekvenser och förenlighet med artskyddsförordningen.....	20
Rekommendationer.....	21
Referenser	23
Bilaga 1. Presentation av områdets arter i bilaga 1	24

Inledning

Skellefteå kommun förbereder för att detaljplanelägga området Näsudden norr om Skellefteå hamn, med syftet att utvidga hamnområdet norrut från befintlig hamnverksamhet i Skellefteå kommun, Västerbottens län (Figur 1). Verksamheten som planeras för genom detaljplanen innebär ett ingrepp som kan komma att påverka arter som omfattas av artskyddsförordningen. Därför har Skellefteå kommun låtit Enetjärn Natur AB utföra en utredning avseende förekomster och eventuell påverkan på skyddade arter av fåglar. Resultatet av utredningen presenteras i föreliggande rapport.

Syfte

Utredningen syftar dels till att redovisa vilka av de fågelarter som omfattas av artskyddsförordningen som förekommer eller kan förväntas förekomma inom detaljplaneområdets påverkansområde, dels att redovisa vad den planerade verksamheten i området medför för risk för påverkan på arterna och deras livsmiljöer samt konsekvenser för arternas lokala, regionala och/eller nationella bevarandestatus. Vidare syftar utredningen till att göra en bedömning av huruvida den planerade verksamheten är förenlig med artskyddsförordningen eller inte. Utredningen utgör ett underlag till den MKB som ska bifogas ansökan om miljötillstånd, och kan även fungera som underlag vid en eventuell dispensansökan.

Avgränsningar

Artskyddsförordningen omfattar förutom fåglar även flera andra artgrupper, varav flera finns representerade inom detaljplaneområdet. Denna utredning avser dock endast fåglar medan övriga artgrupper hanteras i andra utredningar.

Förbuden i 4 § artskyddsförordningen gäller alla vilda fåglar, d.v.s. alla i Sverige naturligt förekommande fågelarter. I Naturvårdsverkets handbok om artskyddsförordningen föreslås dock att arter som är markerade med B i bilaga 1 till artskyddsförordningen, rödlistade arter samt sådana arter som uppvisar en negativ trend bör prioriteras i skyddsarbetet (Naturvårdsverket 2009). Det har sedan vuxit fram en praxis vid hänsynstagande till fåglar i exploateringssammanhang i Sverige att begränsa sig till rödlistade arter samt arter som är markerade med B i bilaga 1 till artskyddsförordningen, och utifrån det så begränsar vi denna utredning till att endast omfatta sådana arter.

Om artskyddsförordningen

Artskyddsförordningen (2007:845) är en lagstiftning som innebär fridlysning av ett antal arter och alla vilda fåglar, samt skydd av deras livsmiljöer. Artskyddsförordningen införlivar EU:s art- och habitatdirektiv samt fågeldirektiv i svensk lagstiftning. Vad vi har

att förhålla oss till inom ramen för denna utredning är 4 § artskyddsförordningen som lyder:

"I fråga om vilda fåglar och i fråga som sådana vilt levande djurarter som i bilaga 1 till denna förordning har markerats med N eller n är det förbjudet att

- 1. avsiktligt fånga eller döda djur,*
- 2. avsiktligt störa djur, särskilt under djurens parnings-, uppfödnings-, övervintrings- och flyttperioder,*
- 3. avsiktligt förstöra eller samla in ägg i naturen, och*
- 4. skada eller förstöra djurens fortplantningsområden eller viloplats.*"

4 § Artskyddsförordning (2007:845)

Till förordningen hör två listor med arter, bilaga 1 och 2. De arter som omfattas av förordningen är av princip fridlysta, dvs. man får inte samla in, skada eller döda de listade arterna. För de arter som är upptagna i bilaga 1 gäller dessutom att arternas livsmiljöer är skyddade och får inte förstöras.

Artskyddsförordningen ska ses som en precisering av vad som kan följa av de allmänna hänsynsreglerna när det gäller skydd av arter (MÖD 2013:13 och MÖD M11317-14). Det innebär att tillståndsmyndigheten har att bedöma hur skyddade arter påverkas av en planerad verksamhet. Syftet med artskyddet är enligt 8 kap. 1 och 2 § miljöbalken att skydda arter. Artskyddet syftar således inte till att skydda varje enskild individ av arterna (MÖD M11317-14).

Som stöd vid tillämpning av lagstiftningen finns Naturvårdsverkets handbok för artskyddsförordningen (Naturvårdsverket 2009) och några av Mark- och miljööverdomstolens vägledande domar (t.ex. MÖD 2013:13, MÖD M11317-14 och MÖD 2016:1). Mark- och miljödomstolen har i dom från den 25 januari 2016 (MÖD 2016:1) ingående belyst och klarlagt hur förbuden i AF avseende såväl bilaga 1- som bilaga 2-arter ska tillämpas. Avgörande är när fridlysningsförbuden i AF inträder. MÖD gör i detta avseende avsteg från Naturvårdsverkets handbok 2009:2 om artskydd och anser att det är rimligt att det ifråga om verksamheter, där syftet uppenbart är ett annat än att ta bort eller skada fridlysta arter, krävs en risk för påverkan på den skyddade artens bevarandestatus i området för att förbuden ska utlösas. Skada på enstaka exemplar av växter, förekomster som endast utgör en liten del av växtens förekomst i regionen, har inte ansetts försvåra upprätthållandet av gynnsam bevarandestatus hos artens bestånd lokalt eller i dess naturliga utbredningsområde – varför förbuden i AF inte inträtt. Skadan ska dock endast betraktas som icke uppsåtlig om skadelindringshierarkin har använts i projektet, det vill säga lokalisering och utformning av anläggningen har anpassats för att undvika och minimera skador på naturmiljöerna. Detta resonemang kring artskyddsförordningen fastlades även i stort sett ordagrant av MÖD i dom den 17 november 2016, mål M 3129-16.

Mot bakgrund av detta är denna utredning inriktad på dels att ta reda på vilka arter som kan påverkas av detaljplanens genomförande och dels att ta reda på huruvida denna påverkan endast berör enskilda individer eller om det medför risker för påverkan på artens bevarandestatus. Eventuell påverkan på bevarandestatus bedöms såväl ur ett nationellt, ett regionalt och ett lokalt perspektiv. Med regionalt perspektiv har vi här utgått ifrån Västerbottens län. Det lokala perspektivet varierar däremot från art till art beroende på artens ekologi, utbredning, populationsstorlek, spridningsbenägenhet och krav på livsmiljöer. I vissa fall bedöms Skellefteå kommun utgöra en lämplig avgränsning av den "lokala" populationen, i andra fall en mindre del av kommunen och i några fall ett ganska begränsat område kring Näsudden.

Om rödlistan

Artskyddsförordningen ska inte förväxlas med rödlistan. Rödlistan är en redovisning av arters relativa risk att dö ut från det område som rödlistan avser, i vårt fall Sverige. Även vanliga arter kan bli rödlistade om deras populationer befinner sig i kraftig minskning. Att en art är rödlistad innebär inte automatiskt att den omfattas av något lagligt skydd.

Rödlistan är uppdelad i sex olika kategorier, var och en med sin ofta använda förkortning: kunskapsbrist (DD), nationellt utdöd (RE), nära hotad (NT), sårbar (VU), starkt hotad (EN) och akut hotad (CR). Arter i de tre sistnämnda kategorierna kallas med en gemensam term för hotade arter.

Den svenska rödlistan tas fram av ArtDatabanken enligt internationella kriterier och revideras regelbundet. Den senaste rödlistan publicerades 2015.

Om utredningsområdet

Utöver själva detaljplaneområdet och de effekter som de planerade verksamheterna medför inom denna begränsade yta så kan påverkan på fåglar förväntas även utanför detta område genom t.ex. buller och ökad mänsklig aktivitet i området. Olika arter är olika känsliga för sådana faktorer, d.v.s. detaljplaneområdets påverkansområde är olika stort för olika arter. Därför är det i vissa fall relevant att ta upp fågelförekomster flera kilometer från detaljplaneområdet, medan det i andra fall endast är relevant att se på den aktuella platsen. Utredningsområdet kommer således att variera i storlek beroende på vilken art som utreds, men generellt utgår vi från själva detaljplaneområdet och i vissa fall lägger vi på en buffertzona på ca 1–3 km. Då det finns flera förslag på avgränsningar av planområdet omfattar utredningen hela Näsudden. När detaljplanens slutliga avgränsning är avgjord kan således vissa arter som tas upp i utredningen bli mindre påverkade än vad som bedöms i dagsläget, t.ex. bedöms påverkan på skogslevande fåglar bli mindre ifall de skogliga miljöerna kring Rudtjärnen inte ingår i det område som ska exploateras.

För en detaljerad beskrivning av Näsuddens naturmiljöer och befintliga naturvärden hänvisas till rapporterna från de naturvärdesinventeringar som genomförts i området (Tyréns 2018a resp. Tyréns 2018b). Den övergripande bilden är att området generellt är starkt påverkat av mänsklig aktivitet, genom mångåriga utsläpp av metalliska föroreningar från de närliggande Rönnskärsverken samt i vissa delar genom grävningar och schaktningar, oljehamn och andra industrianläggningar, uppförande och sedan nedrivande av sommarstugor samt ett aktivt friluftsliv. Dock finns några skogliga miljöer som bedöms intressanta ur ett fågelperspektiv då de innehåller strukturer som död ved, hålträd, rikt lövinslag samt gamla grova stammar av främst tall. Dessutom finns Rudtjärnen i västra delen av Näsudden som är värdefull ur fågelsynpunkt samt havsstrandsmiljöerna som har viss potential för häckande sjöfåglar.

Omgivande landskap

Näsudden är belägen utmed Västerbottens kust och sticker ut som en udde i Bottenviken. Udden omges i norr och öster av havsområden med flera små öar och grund som hyser betydande kvaliteter för havsstrandshäckande fåglar, med svärta, silvertärna och troligen även dvärgmåsbland häckfåglarna. Söderut råder en industriell prägel med Rönnskärsverken på andra sidan Kallholmsfjärden söderut. Västerut angränsar bostadsbebyggelse. Mot nordväst finns naturmiljöer av vikt för fågellivet främst i form av tjärnen Bastuavan med omgivande våtmarksområden samt sjön Snesviken. Området mellan tjärnen och sjön är dock starkt påverkat av skogsavverkning. Längre västerut vidtar skogsområden med litet inslag av sjöar, tjärnar och våtmarker. Skogen är mestadels mycket fragmenterad på grund av avverkningar, och större, mer sammanhängande och naturligt uppkomna skogsmarker bedöms saknas inom flera mil. Även brukad jordbruksmark saknas inom åtskilliga kilometer. Tillsammans ger dessa faktorer i det omgivande landskapet förutsättningarna för Näsuddens fågelliv.

Figur 1. Översikt över Näsudden, Skellefteå kommun. Observera att kartan inte visar detaljplaneområdets slutliga avgränsning utan blott det planeringsskede som var hösten 2018.

Metodik

I detta kapitel beskrivs hur utredningen gått till och vilket kunskapsunderlag som använts.

Utredning av artförekomster

Utredningen har inneburit en analys av vilka de fågelarter är som omfattas av artskyddsförordningen och som endera har påträffats i eller kring detaljplaneområdet vid Näsudden eller som kan förväntas förekomma utifrån förekommande naturmiljöer. Artförekomsterna vid detaljplaneområdet har sedan satts i relation till förekomster lokalt, regionalt i Västerbottens län samt i landet som helhet.

Kunskapsunderlag

Flera olika underlag ligger till grund för bedömningarna i denna utredning. Bedömningar kring vilka arter som förekommer i området samt i vilken omfattning de förekommer baseras på inventeringsrapporter från naturvärdesinventering och smålomsinventering som genomförts i detaljplaneområdet, inventeringsresultat från en s.k. standardrutt som delvis berör detaljplaneområdet och som erhållits från Svensk Fågeltaxering vid Lunds Universitet, slumpmässigt insamlade fågelobservationer, (inklusive skyddsklassade fynduppgifter från ArtDatabanken), som rapporterats till Artportalen av många olika observatörer samt samtal med ornitologer som besökt det aktuella området.

Det har inte genomförts någon fågelinventering inom detaljplaneområdet (utöver smålom) vilket har försvårat denna utredning och lett till att flera bedömningar fått göras utifrån försiktighetsprincip istället för utifrån inventeringsresultat från platsen.

Bedömningar kring troliga eller möjliga artförekomster grundar sig på om det för respektive art finns lämpliga livsmiljöer i det aktuella området och om arten finns i närheten. Samtliga fågelarter som endera är rödlistade eller är markerade med B i bilaga 1 till artskyddsförordningen har analyserats.

Bedömning av påverkan och konsekvenser

Bedömningar kring påverkan på respektive art utgår ifrån litteratur kring respektive arts ekologi, med aspekter som populationsstorlek, utbredningsområde, krav på livsmiljöer, störningskänslighet osv. samt på egna erfarenheter kring de olika arternas beteenden. Vid konsekvensbedömningen har arternas utbredning och status i regionen och resten av landet varit ett viktigt underlag.

För närmre information om vad detaljplanens genomförande innebär i form av ingrepp och påverkan hänvisas till miljökonsekvensbeskrivningen (MKB) för projektet.

Förekomst av arter

I detta kapitel redovisas kortfattat vilka fågelarter som endera är rödlistade eller är markerade med B i bilaga 1 till artskyddsförordningen som förekommer eller som antas förekomma i området. Här redogörs även för hur en del arter övervägts men uteslutits. Respektive art och grunden till varför den antas förekomma inom området beskrivs mer ingående i Bilaga 1.

Dokumenterad förekomst

De arter som har påträffats inom detaljplaneområdet (Figur 1) under omständigheter som antyder häckförekomst är buskskvätta^{NT}, gulsparv^{VU}, hussvala^{VU}, kungsfågel^{VU}, rosenfink^{VU}, rosarl^{VU}, silvertärna, smålom^{NT}, spillkråka^{NT}, sävsparv^{VU} och ängspiplärka^{NT} (Tabell 1).

Av dessa häckar gulsparv^{VU}, hussvala^{VU}, kungsfågel^{VU}, silvertärna och smålom^{NT} kontinuerligt inom detaljplaneområdet. Buskskvätta^{NT}, rosenfink^{VU}, spillkråka^{NT}, sävsparv^{VU} och ängspiplärka^{NT} har rapporterats mer tillfälligt och det får anses oklart om de häckar kontinuerligt i området eller ej. Rosarl^{VU} har tidigare häckat regelbundet men tycks utifrån spontanrapporteringen i Artportalen vara utgången ur områdets häckfågelfauna sedan ett tiotal år.

I detaljplaneområdets omgivning häckar dessutom dvärgmå, fiskgjuse, storlom, svärta^{NT} och sångsvan regelbundet samt har häckningar skett åtminstone tillfälligt eller i tidigare perioder av bergand^{VU}, ejder^{VU}, fisktärna, gråtrut^{VU} och tobisgrissla^{NT}, (Tabell 1).

Trolig eller möjlig förekomst

Utifrån förekommande naturmiljöer inom utredningsområdet, samt utifrån dokumenterad förekomst i regionen, bedöms även följande arter kunna förekomma och åtminstone tillfälligt häcka inom detaljplaneområdets påverkansområde: Berguv^{VU}, duvhök^{NT}, gråspett, grönbena, järpe, mindre hackspett^{NT}, pärluggla, sparvuggla, svarthakedopping och törnskata (Tabell 1).

Arter som övervägts men som inte bedöms förekomma

Ett stort antal arter som endera är rödlistade eller markerade med B i bilaga 1 till artskyddsförordningen har ej bedömts relevanta att utreda närmre på grund av avsaknad av lämpliga livsmiljöer, att deras utbredningsområden inte når hit och/eller att de aldrig rapporterats från området. De arter som tas upp nedan är sådana som har övervägts, eftersom de har observerats inom detaljplaneområdets påverkansområde, men ändå inte bedöms relevanta att utreda närmre.

Havsörn^{NT} födosöker troligen regelbundet vid grunden och öarna utanför Näsudden. På Näsudden råder dock omfattande mänsklig aktivitet både på sydsidan och i sommarstugeområdet längs norra stranden vilket gör området mindre attraktivt för störningskänsliga örnar. Regionens havsörnhäckningar är någorlunda väl kartlagda och inga observationer som tyder på att häckningar äger rum i närheten av Näsudden finns. Skulle en etablering bli aktuell så ligger öarna utanför udden närmre till hands än själva udden. Inom detaljplaneområdet finns inte heller sådana fiskrika sjöar eller fågelrika våtmarker som utgör havsörnens huvudsakliga födosöksområden. Sammantaget bedöms arten inte relevant att utreda närmre.

Bivråk^{NT} häckar i regionen och har observerats tillfälligt vid planområdet, men miljöerna inom och nära planområdet bedöms inte motsvara bivråkens normala häckningsmiljöer i denna region som utgörs av frodiga gran-, bland- eller lövskogar, ofta med närhet till sjöar eller vattendrag.

Orre har blott rapporterats vid tre tillfällen vid detaljplaneområdet. Utifrån de fåtaliga observationerna samt utifrån miljöerna på udden, med bl.a. närmast obefintlig markvegetation, bedöms det osannolikt att arten skulle häcka inom området. De tillfälliga observationerna bedöms istället röra kringstrykande individer från andra närliggande populationer.

Vad gäller trana så har blott enstaka observationer av förbiflygande individer gjorts, trots att arten är stor och högljudd, trots att det finns ett inte obetydligt rapportmaterial om fåglar från området och trots att detaljplaneområdet bedöms rymma lämplig livsmiljö för arten. Av rapporterna i Artportalen att döma saknas häckningar inom 5 km från detaljplaneområdet, vilket får anses förvånande, även om häckningar givetvis kan vara förbisedda. Arten utesluts eftersom det inte finns några indikationer på att den någon gång häckat i eller nära detaljplaneområdet.

Svart rödstjärt^{NT} har observerats tillfälligt. Dock ligger Skellefteå norr om artens normala utbredningsområde, varför en häckning i området får anses osannolik. Vidare kan den anses mindre intressant att utreda eftersom arten i Sverige företrädesvis häckar just i bebyggda hamn- och industriområden och därmed snarast kan tänkas gynnas av detaljplanens genomförande.

Backsvala^{NT}, blåhake, brunand^{VU}, fjällvråk^{NT}, kustlabb^{NT}, lappsparv^{VU}, myrspov^{VU}, pilgrimsfalk^{NT}, salskrake, silltrut^{NT}, stare^{VU}, stjärtand^{VU}, storspov^{NT}, sånglärka^{NT}, tornseglare^{NT}, vaktel^{NT}, videsparv^{VU}, vinterhämpling^{VU} och vitkindad gås har alla observerats tillfälligt. Somliga förbisträckande, somliga tillfälligt rastande under flyttningstid och åter somliga tillfälligt under häckningstid. Dessa arter saknar dock lämplig livsmiljö inom detaljplaneområdet och observationerna bedöms röra individer från häckningsplatser som är belägna utanför detaljplanens påverkansområde, ibland mycket långväga. Detaljplaneområdet bedöms inte utgöra viktiga födosöks- eller rastplatser för de berörda arterna.

Tabell 1. Dokumenterad förekomst samt trolig eller möjlig förekomst av fågelarter som omfattas av artskyddsförordningen i och kring utredningsområdet vid Näsudden.

Art	Dokumenterad förekomst	Möjlig förekomst	Förekomst i närområdet
Bergand ^{VU}			X
Berguv ^{VU}		X	
Buskskvätta ^{NT}	X		
Duvhök ^{NT}		X	
Dvärgmåse			X
Ejder ^{VU}			X
Fiskgjuse			X
Fisktärna			X
Gulspurv ^{VU}	X		
Gråspett		X	
Gråtrut ^{VU}			X
Grönbena			
Hussvala ^{VU}	X		
Järpe		X	
Kungsfågel ^{VU}	X		
Mindre hackspett ^{NT}		X	
Pärluggla		X	
Rosenfink ^{VU}	X		
Roskarl ^{VU}	X		
Silvertärna	X		
Smålom ^{NT}	X		
Sparvuggla		X	
Spillkråka ^{NT}	X		
Storlom			X
Svarthakedopping		X	
Svärta ^{NT}			X
Sångsvan			X
Sävspurv ^{VU}	X		
Tobisgrissla			X
Törnskata		X	
Ängspiåkråka ^{NT}	X		

Påverkan och konsekvenser

I detta kapitel redovisas vilken påverkan och vilka konsekvenser som den planerade verksamheten vid Näsudden bedöms få på de skyddade arter som berörs. Kapitlet inleds med en översiktlig beskrivning av den huvudsakliga påverkan som detaljplanens genomförande skulle medföra på arter och naturmiljöer. Därefter sker en genomgång av de artgrupper som berörs.

Allmänt om påverkan

Den största och mest uppenbara påverkan är förstås den omfattande omvandlingen av mark till industriområde som omvandlar "naturmark" som kan nyttjas av fåglar för både födosök och häckning till miljöer där få fåglar kan leva. Exploateringen innefattar flera livsmiljöer som idag bebos av skyddade fågelarter.

Utöver den direkta påverkan på den mark som exploateras så tillkommer aktiviteter som kan störa fåglar även utanför detaljplaneområdet, så som buller och ökad mänsklig aktivitet.

Etableringen riskerar, beroende på hur den slutligen utformas, utöver buller och mänsklig aktivitet också medföra förändrade hydrologiska förutsättningar för tjärnarna Bastuavan och Rudtjärnen vilket sammantaget bedöms medföra omfattande negativ påverkan.

Detaljplanens genomförande innebär således i huvudsak att fågelarters livsmiljöer tas i anspråk, vilket medför negativ påverkan genom minskade möjligheter till både födosök och häckning.

Vad gäller direkt skada på individer av fågelarter så kan åtgärder som genomförs under fåglarnas häckperiod riskera dels att störa individer som häckar i området i sådan grad så att häckningen avbryts, dels att ägg förstörs eller ungar dödas till följd av anläggningsarbete. För att undvika denna typ av skador föreslås att anläggningsarbete inleds under tider på året som inte sammanfaller med fåglarnas häckningstid, så att störningen redan är pågående när fåglarna anländer till platsen och därmed kan undvika att inleda häckning. Utredningen utgår ifrån antagandet att detta åtagande görs. Någon direkt risk för att flygfärdiga individer av någon art förolyckas bedöms inte föreligga.

Bedömningar kring påverkan på arter

Påverkas

De arter som rapporterats från området under omständigheter som tyder på häckning är dels smålom som är knuten till Rudtjärnen och Bastuavan, dels arter knutna till skogliga miljöer eller buskmarker så som buskskvätta, gulsparv, kungsfågel, rosenfink och

spillkråka och dels arter knutna till stränder så som roskarl och silvertärna. Vissa av dessa fåglars häckningsmiljöer kommer helt att uttraderas vid detaljplanens genomförande och andra kan komma att störas av buller och ökad mänsklig aktivitet.

Utöver de arter som är kända häckfåglar i området finns ytterligare ett antal som utgör potentiella häckfåglar området. Det rör bl.a. de skogligt anknutna arterna duvhök, gråspett, järpe, mindre hackspett, pärluggla och sparvuggla. Skogsområdet som omger Rudtjärnen i västra delen av Näsudden bedöms hysa kvalitéer som kan attrahera denna typ av skogslevande fåglar och utan en inventering är det svårt att säkert utesluta någon av de ovanstående arterna. Vad gäller påverkan så beror den på detaljplaneområdets slutliga avgränsning, men utöver direkt exploatering inom planområdet så kan störningar från buller och ökad mänsklig aktivitet påverka ett större område och delar av det aktuella skogsområdet kan därmed bli väsentligt mindre attraktivt för häckningar av rovfåglar och ugglor.

Svärta häckar regelbundet på öar och skär som omger Näsudden. Vad gäller fisktärna och ejder är statusen mer oklar, men det har gjorts observationer i häckningstid. Gemensamt för arterna är att de (tillsammans med silvertärna och roskarl) utgör potentiella häckfåglar längs Näsuddens östra strand eller på Näsgrundet, och att häckningar inte går att utesluta utan en inventering av området. En exploatering av Näsuddens östra strand samt utökad verksamhet på Näsgrundet skulle medföra att dessa platser inte längre finns till förfogande som häckningsplatser för de berörda arterna.

Vad gäller dvärgmå, grönbena och svarthakedopping är det inte klarlagt huruvida dessa arter nyttjar området för endera födosök eller häckningar, men klart är att de häckar inom få kilometer från lokalerna. Dessa arter kan under sin häckning nyttja den typ av livsmiljö som återfinns vid Rudtjärnen, flera småvatten på Näsudden samt Bastuavan och skulle således kunna påverkas negativt eftersom dessa livsmiljöer försvinner eller förstörs.

Törnskata har inte rapporterats från området men utgör en potentiell häckfågel i de glesa skogs- och buskmarkerna ute på Näsudden. Finns den i området så blir påverkan densamma som för övriga skogs- och buskmarkslevande fåglar, d.v.s. att livsmiljön helt uttraderas och att arten därmed inte längre kan häcka på Näsudden.

Påverkas inte

Hussvalorna som häckar i området är knutna till befintlig bebyggelse och här väntas påverkan bli liten eller möjligen positiv.

Berguv är inte känd som häckfågel i området. Skulle den häcka så är den med största sannolikhet knuten till befintliga hamn- och industriområden då den ofta häckar just i hamnområden där det finns höga byggnader som utgör lämpliga häckningsplatser samt ett födounderlag i form av t.ex. råttor, duvor, måsfåglar och kråkfåglar som ofta

förekommer frekvent i just hamnar. Ingen negativ påverkan är således att förvänta utan detaljplanens genomförande skulle möjligen kunna göra området mer attraktivt för berguv.

Arterna sävsparv och ängspiplärka har observerats under häckningstid på Näsudden vid enstaka tillfällen. Vi bedömer det dock inte troligt, utifrån områdets miljöer, att de häckar kontinuerligt i området utan observationerna torde röra tillfälligt rastande fåglar eller någon enstaka tillfällig häckning som ägt rum. Vi bedömer därför inte att arterna påverkas av detaljplanens genomförande.

Arterna bergand, gråtrut och tobisgrissla bedöms osannolika som häckfåglar i detaljplaneområdet då de är mer strikt knutna till öar eller mer ostörda strandmiljöer för sina häckningar. De bedöms därför inte påverkas av detaljplanens genomförande.

Fiskgjuse, storlom och sångsvan häckar relativt nära detaljplaneområdet, men det mellanliggande avståndet bedöms ändå vara tillräckligt för att de inte ska påverkas av detaljplanens genomförande. De är inte otänkbara som häckfåglar inom detaljplaneområdet utifrån områdets naturmiljöer, men har aldrig rapporterats under sådana omständigheter, och det bedöms osannolikt att de skulle ha missats. (Observera att de rapporter som finns i Artportalen om häckningar av fiskgjuse, storlom och sångsvan vid Bastuavan år 2010 är felaktiga och i själva verket avser en annan närliggande lokal, enligt observatören som står bakom rapporterna).

Detaljplanens förenlighet med artskyddsförordningen

Uppdelat i livsmiljöer är det sammantaget påverkan på tre huvudsakliga sådana som kan medföra negativa effekter för skyddade fågelarter. Det är dels tjärnar och småvatten (smålom, grönbena, dvärgmå, svarthakedopping), dels skogs- och buskmarker (buskskvätta, gulspurv, kungsfågel, rosenfink, spillkråka, duvhök, gråspett, järpe, mindre hackspett, pärluggla, sparvuggla och törnskata) och dels havsstränder (ejder, svärta, fisktärna, silvertärna och roskarl).

Fåglar knutna till Rudtjärnen och Bastuavan

Påverkan beror på detaljplaneområdets slutliga avgränsning. Skulle det bli ett direkt ianspråktagande av tjärnarna Rudtjärnen och Bastuavan så försvinner dessa helt, inklusive de arter som lever där. Om tjärnarna lämnas orörda, men det planerade industriområdet med tillhörande infrastruktur hamnar nära tjärnarna, kan vissa arter lämna tjärnarna ändå då deras häckning blir störd av buller och mänsklig aktivitet eller genom störd hydrologi. Och om det planerade industriområdet hamnar längre bort från tjärnarna kan påverkan utebli. Bedömningen nedan utgår ifrån den avgränsning av detaljplanen som var aktuell under hösten 2018 och som medförde borttagande av Rudtjärnen samt påverkan på Bastuavans hydrologi.

För smålom, som häckar i båda de berörda tjärnarna, väntas exploateringen påverka arten negativt genom bortfall av två häckningsplatser som visat sig produktiva (dvs häckningarna har lyckats) under flera år. Det ska tas i beaktande att lokalerna inte har inventerats systematiskt, utan de uppgifter vi har härrör från spontant rapporterade fågelobservationer från ornitologer som på sin fritid gjort tillfälliga besök på platserna vissa år. Därför kan det ha genomförts ytterligare häckningar som vi inte känner till. Bortfallet av två väl fungerande häckningsplatser för smålom bedöms som mycket allvarligt. Arten har tämligen specifika krav på sina häckningsplatser och är känslig för störningar under häckningen, vilket kraftigt begränsar antalet möjliga häckningslokaler. Den har vidare en liten population både lokalt, regionalt och nationellt, som dessutom totalt sett har genomgått en minskning under de senaste 30 åren. Mot bakgrund av detta, samt det faktum att artens häckningslokaler ofta är beständiga över lång tid, bedöms varje enskild häckningstjärn längs norrlandskusten vara av betydelse för artens bevarandestatus – i synnerhet sådana tjärnar där häckningarna återkommande har lyckats. I det aktuella fallet kan som sagt två sådana väl fungerande häckningstjärnar komma att beröras, och ett bortfall av båda dessa bedöms medföra negativa konsekvenser för artens bevarandestatus, åtminstone på lokal nivå.

Detta innebär att en åtgärd som gör att smålommarna slutar häcka i antingen Rudtjärnen eller Bastuavan eller båda tjärnarna skulle kräva en dispens enligt 15 §

artskyddsförordningen. För att dispens ska kunna meddelas krävs att ett rekvisit om att dispensen inte får försvåra upprätthållandet av en gynnsam bevarandestatus för arten i dess naturliga utbredningsområde är uppfyllt. Mot bakgrund av att de aktuella tjärnarna bedöms ha betydelse för artens lokala bevarandestatus blir det därför nödvändigt att tillgodose den lokala populationens behov av lämpliga häckningsplatser på annat vis för att det ska bli möjligt att lämna en dispens.

Det torde vara mycket svårt att på en helt ny plats skapa de förutsättningar som smålommen kräver för sin häckning, och detta helt utan att påverka andra redan befintliga förekomster av arten. Istället krävs åtgärder i stil med restaurering av potentiella smålomslokaler i ogynnsamt skick på annan plats, eller möjligen säkerställande av smålomslokaler som av en eller annan anledning hotas av förstörelse. För att slå fast vilken typ av åtgärder som är möjliga och rimliga att genomföra krävs djupare utredning.

Förekomsten av smålom gör i sig att detaljplanens genomförande inte är förenlig med artskyddsförordningen om den påverkar möjligheterna för arten att häcka i någon av de berörda tjärnarna, men det råder dessutom osäkerheter kring huruvida även grönbena, svarthakedopping och/eller dvärgmåss nyttjar tjärnarna under sin häckning.

För att detaljplanens genomförande ska bli förenligt med artskyddsförordningen bedömer vi endera att planen behöver utformas på ett sådant vis att såväl Rudtjärnen som Bastuavan kan ha bibehållen ekologisk funktionalitet som häckningsplats för smålom trots planens genomförande, eller att åtgärder som säkerställer smålommens lokala bevarandestatus vidtas.

Fåglar knutna till Näsuddens östra strand samt Näsgrundet

Vad gäller de utpekade havsstrandsarterna är det främst roskarl som har en så begränsad lokal population att bortfallet av häckningsmiljö för något eller några enstaka par skulle kunna riskera att medföra negativ påverkan på artens lokala bevarandestatus. Så bedöms dock inte bli fallet då det finns relativt gott om lämpliga häckningsplatser i Näsuddens direkta omgivning. Övriga arter häckar i så stora antal och på så många lokaler längs kuststräckan norr och söder om Näsudden att en förlust av ett fåtal par vid Näsudden inte bedöms påverka arternas bevarandestatus varken lokalt, regionalt eller nationellt. Då roskarl inte har rapporterats från området sedan 2007 kan det misstänkas att den inte längre häckar på Näsudden, men det kan å andra sidan inte uteslutas utan regelrätt inventering av området. Skulle arten vara utgången så kan den dock tänkas återkomma, förutsatt att det fortsatt finns häckningsmiljöer att tillgå vid Näsudden.

Oavsett om roskarlen för närvarande häckar i området eller ej så bedöms de negativa effekterna för de havsstrandshäckande arterna (åtminstone fisktärna, silvertärna och roskarl) möjliga att undvika, lindra, eller åtminstone i någon mån väga upp genom åtgärder som ger tillgång till nya häckningsplatser för arterna.

Åtgärder som syftar till att säkerställa områdets fortsatta ekologiska funktionalitet för berörda arter genom att undvika eller lindra uppkommen skada bedöms nödvändiga för att detaljplanens genomförande inte ska komma i konflikt med bestämmelserna i

artskyddsförordningen. Detta sett

utifrån hur motsvarande påverkan bedömts i tidigare vägledande avgöranden från MÖD (jämför t.ex. med frågan om åkergroda i dom den 17 november 2016, mål M 3129-16).

Genomförs sådana åtgärder bedömer vi att detaljplanens genomförande är förenligt med artskyddsförordningen, då ingen av de aktuella fågelarterna bedöms riskera negativ påverkan på lokal, regional eller nationell bevarandestatus. Utan sådana åtgärder bedömer vi dock att påverkan på havsstränderna kräver en dispens från artskyddsförordningen. Rekvisitet om att dispensen inte ska försvåra upprätthållandet av en gynnsam bevarandestatus för berörda arter i dess naturliga utbredningsområde bedöms i detta fallet uppfyllt, medan rekvisitet om huruvida det finns andra lämpliga lösningar inte kan bedömas av oss.

Fåglar knutna till skogs- och buskmarker

Vad gäller de skogs- och buskmarkslevande arterna är det så pass oklart vilka arter som faktiskt häckar inom detaljplanens påverkansområde, samt hur talrika förekomsterna är, så att det i dagsläget inte är möjligt att i detalj bedöma konsekvenserna för de olika arternas bevarandestatus. De arter som är kända häckfåglar i området är huvudsakligen talrika skogsmarksfåglar med förhållandevis låga krav på sin livsmiljö, men ovanligare arter med större krav kan inte uteslutas. Påverkan på skogslevande fåglar är dessutom mycket avhängigt detaljplanens slutliga avgränsning. Nedanstående bedömning utgår ifrån den avgränsning av detaljplanen som var aktuell under hösten 2018

Avgörande för bedömningen blir i detta fall dels den brist på kunskap som råder kring vilka arter som berörs och dels hur det omgivande landskapet ser ut. Ofta vid den här

Möjlig åtgärd

De negativa effekterna för skyddade arter skulle kunna motverkas och delvis uppvägas genom anläggande av en artificiell häckningsplats någonstans inom eller i direkt närhet till detaljplaneområdet. Detta skulle då utformas som en mindre ö eller en avskild del av eventuell kvarvarande strand inom detaljplaneområdet där makadam (eller stenar från befintligt strandmaterial) placerades på ett vis så att det inte översvämmas vid normalt högvattenstånd, så att det inte utsattes för allt för mycket mänsklig störning och helst så att det gjordes svåråtkomligt för fyrfota predatorer som räv och mink. Sådana artificiella häckningsmiljöer har använts framgångsrikt för tärnor och vissa arter av vadare på flera håll i världen.

typen av bedömningar kan det nämligen hänvisas till att berörda par av vanligare skogsfåglar kan hitta nya revir i omgivningen när ett skogsområde tas i anspråk. På den aktuella platsen är det dock svårare att göra den bedömningen. Tittar man hur landskapet kring Näsudden ser ut så kan det konstateras att udden omges av hav, industrier, hamn och bostadsbebyggelse åt alla håll utom nordväst. Åt nordväst återfinns skogsmark, men i huvudsak en mycket kraftigt fragmenterad sådan. Bara utifrån en snabb blick på ortofoton kan det avgöras att i princip hela det stora skogsområde som ligger öster om Skellefteå ut mot havet, d.v.s. mellan Skellefteå, Kågnäsudden och Skelleftehamn är mycket kraftigt fragmenterat och utgör ett lapptäcke av avverkningar och smala remsor av kvarvarande skog. Detta bedöms utgöra en miljö som inte uppnår tillräcklig kvalitet för att flera av de mer krävande skogsfåglarna ska kunna häcka i området. Undantaget från detta utgörs av ett stråk med, förvisso påverkad, men ändå mer sammanhängande skog längs med norra sidan av bebyggelsen mellan Skellefteå och Skelleftehamn. Området österut från Ursviken till Örberget och ner mot Näsudden (där skogsmiljöerna runt Rudtjärnen i detaljplaneområdets västra del ingår) framstår som minst fragmenterat, och detta område kan därför antas vara av särskild vikt för upprätthållandet av populationer av mer krävande skogslevande fåglar i regionen. Dock pågår en expansion av Skellefteå norrut och delar av berört skogsområde kommer enligt översiktsplanen att ianspråktagas för bebyggelse framöver. Det kan också konstateras att inom hela skogsområdet öster om Skellefteå, som omfattar ca 7000 ha, är i dagsläget blott 13,73 ha formellt skyddat som antingen naturreservat eller biotopskydd, vilket innebär att det ständigt råder ett indirekt avverkningsshot mot i princip hela området. Sammantaget ger detta att det inte självklart finns utrymme för de skogslevande fåglar som drabbas negativt av detaljplanens genomförande att finna nya revir i detaljplaneområdets omgivning, i synnerhet om det i området skulle förekomma arter med högre krav på sin livsmiljö som inte accepterar den hårt fragmenterade skogsmark som återfinns längre nordvästut. I den mån sådana arter förekommer föreligger det således en risk för att den påverkan som detaljplanens genomförande medför påverkar berörda arters lokala bevarandestatus negativt.

Möjlig åtgärd

En möjlig åtgärd vore att genom reservatsbildning eller andra former av områdesskydd avsätta ett skogs- och buskmarksområde av minst motsvarande storlek och kvalitet i närheten av detaljplaneområdet för att på så vis långsiktigt säkerställa fortsatt ekologisk funktionalitet för berörda arter i närheten av Näsudden.

Mot bakgrund av detta gör vi bedömningen att det är nödvändigt att vidta åtgärder även avseende dessa fåglar, dels för att göra det sannolikt att arternas lokala bevarandestatus inte påverkas negativt och dels för att säkerställa bibehållen ekologisk funktionalitet för skogslevande arter vid Näsudden (jämför med stycket om havsstrandslevande fåglar ovan).

Utan sådana åtgärder är bedömningen att även påverkan på skogslevande arter kräver en dispens från artskyddsförordningen för att möjliggöra detaljplanens genomförande. I detta fall kan det svårligen avgöras huruvida rekvisiten för en dispens är uppfyllda eftersom det, på grund av kunskapsbrist, inte är klarlagt huruvida någon arts bevarandestatus riskerar negativ påverkan genom det ianspråktagande av skogs- och buskmarker som detaljplanen medför.

Osäkerheter i bedömningar

När denna utredning tas fram är MKB för detaljplanen inte färdigställd. Det innebär att det finns osäkerheter kring vilken påverkan detaljplanen medför för de olika miljöerna i och kring detaljplaneområdet, samt kring detaljplaneområdets slutliga avgränsning. Påverkan beskrivs därmed i tämligen allmänna ordalag i denna utredning, och vissa bedömningar behöver revideras när alla detaljer kring detaljplanens genomförande är klarlagda.

Eftersom det inte har genomförts någon fågelinventering (utöver smålom) i detaljplaneområdet finns flera osäkerheter rörande vilka arter som förekommer och i vilka tätheter berörda arter uppträder. Endast i fallet med smålom har vi i dagsläget tillräckligt detaljerad kunskap för att göra precisa bedömningar kring de berörda platsernas betydelse och kring påverkan på artens bevarandestatus. Bedömningar avseende havsstrandslevande respektive skoglevande fåglar har istället fått göras utifrån försiktighetsprincipen. Befintlig kunskap bedöms således inte tillräcklig för att bedöma eventuell påverkan på bevarandestatus för samtliga bekräftade eller misstänkta artförekomster inom utredningsområdet. En inventering av området under häckningssäsong skulle kunna ge detaljerad kunskap om vilka arter som häckar, samt i vilken omfattning, varvid bedömningarna skulle kunna revideras.

Detaljplanens genomförande i sig väntas inte medföra negativ påverkan på fågellivet på öarna och skären öster och norr om Näsudden, men beroende på vilka verksamheter som ska bedrivas inom planområdet förväntas sådana följd effekter av detaljplanen kunna uppstå. Vi har idag ingen kunskap om vilka verksamheter som blir aktuella inom detaljplaneområdet och kan därför inte bedöma en sådan eventuell påverkan, men vill här understryka att det är viktigt att kommande verksamheter prövas mot bestämmelserna i artskyddsförordningen efterhand som de planeras.

Sammanfattning av bedömningar kring påverkan och konsekvenser och förenlighet med artskyddsförordningen

- Detaljplanen bedöms inte medföra någon direkt skada på individer av skyddade fågelarter förutsatt att åtgärder vidtas för att undvika att aktiva häckningar störs eller att ägg och ungar skadas. Dessa åtgärder föreslås bestå i att anläggningsarbete inleds utanför häckningstid (april-augusti) så att ingen häckning hinner inledas i området den aktuella häckningssäsongen.
- Vad gäller fågellivet som är knutet till Rudtjärnen och Bastuavan (i synnerhet smålom) är bedömningen att detaljplanen riskerar att medföra sådan påverkan på skyddade fåglars livsmiljö som är förbjuden enligt artskyddsförordningen. Möjligheterna att få en dispens för denna påverkan är avhängigt om det går att ta fram lämpliga åtgärder som säkerställer smålommens lokala bevarandestatus genom att restaurera eller på annat sätt säkerställa andra lämpliga häckningslokaler för arten. Alternativt måste detaljplanen utformas på ett sätt som undviker att negativt påverka smålommens möjligheter att häcka i Bastuavan och Rudtjärnen.
- Vad gäller fågellivet som är knutet till de havsstränder, samt de skogs- och buskmarker som påverkas så är bedömningen även här att detaljplanen riskerar att medföra sådan påverkan på skyddade fåglars livsmiljö som är förbjuden enligt artskyddsförordningen (se dock nedan angående behovet av mer kunskap). Vi bedömer dock att det är möjligt att vidta åtgärder som säkerställer områdets fortsatta ekologiska funktionalitet för flera av de arter som i dagsläget häckar eller tros häcka i berörda miljöer. Förutsatt att sådana åtgärder vidtas bedömer vi att detaljplanen är förenlig med artskyddsförordningen vad gäller havsstrandslevande och skogs- eller buskmarkslevande arter.
- Bedömningen vad avser smålom och dess livsmiljöer grundar sig på faktisk kunskap om artens förekomst i området. Bedömningarna som avser områdets havsstrandsmiljöer och i synnerhet skogs- eller buskmarksmiljöer grundar sig däremot på antaganden utifrån försiktighetsprincipen. En detaljerad inventering av områdets fågelliv under häckningssäsong skulle möjliggöra avsevärt mer säkra, precisa och detaljerade bedömningar kring vilka arter som förekommer och i vilken omfattning de nyttjar området, vilket i sin tur skulle kunna leda till andra bedömningar kring detaljplanens förenlighet med artskyddsförordningen.

Rekommendationer

Nedan lämnas ett antal rekommendationer för hur frågorna om artskydd (avseende fåglar) kan hanteras i den vidare processen med framtagandet av en detaljplan för Näsudden.

1. Uppföljning av smålom

Smålomshäckningarna vid Bastuavan och Rudtjärnen bör följas upp årligen så länge det fortfarande finns planer på att få till stånd en detaljpaneläggning av Näsudden. Vid en eventuell framtida dispensansökan kommer all tillgänglig kunskap om de aktuella häckningsplatserna att vara mycket viktig. I synnerhet gäller detta uppgifter om huruvida det sker häckningsförsök av smålom årligen eller med glesare mellanrum, samt om dessa häckningar lyckas eller misslyckas. Lokalerna bör således besökas flera gånger per säsong för att både kartlägga förekomst vid häckningens inledningsskede och följa upp eventuell häckningsframgång.

2. Häckfågelinventering av skyddade arter

Vi ser ett behov av att det genomförs en allmän inventering av häckande fåglar på Näsudden för att kunna precisera vilken påverkan som detaljplanen medför för olika arter. Inventeringen ska genomföras under häckningssäsongen och syfta till att kartlägga vilka skyddade arter som häckar inom detaljplanens påverkansområde, samt i vilken omfattning de häckar. För att täcka in alla potentiella skyddade arter i området tarvas besök i området vid flera tillfällen under olika delar av våren och sommaren, samt under olika delar av dygnet. Det bör t.ex. beaktas att ugglor lämpligast eftersöks nattetid i mars/april samt att svärta som bedöms kunna häcka på Näsudden inleder sin häckning först sent på säsongen, en bit in i juli.

3. Fördjupad artskyddsutredning avseende smålom

En eventuell framtida dispens från förbuden i artskyddsförordningen är avhängig att det kan visas att smålommens lokala bevarandestatus inte påverkas negativt av detaljplanens genomförande. För att göra detta möjligt krävs dels en god kännedom om smålommens lokala population och dess förutsättningar och dels åtgärder som kan säkerställa den ekologiska funktionaliteten för arten, d.v.s. åtgärder som restaurerar eller på andra vis återställer eller säkerställer häckningsplatser för smålom någon annanstans än på Näsudden. Det måste råda en mycket hög sannolikhet för att dessa åtgärder faktiskt fungerar och ger önskat resultat. Den lokala smålomspopulationen är i dagsläget relativt dåligt känd och troligen finns flera häckningar som inte är registrerade i artportalen.

Därför rekommenderar vi en fördjupad artskyddsutredning där den lokala smålomspopulationen kartläggs genom såväl kart- som fältstudier och där möjligheterna för att vidta åtgärder som kan säkerställa andra häckningsplatser för smålom i närområdet undersöks. Dessutom bör utredningen undersöka möjligheterna för detaljplanen och smålommarna att samexistera på Näsudden, d.v.s. titta på vilka skyddsåtgärder som behöver vidtas på plats (avseende detaljplanens utformning, bullervallar etc.) för att smålommarna ska kunna stanna kvar i Bastuavan och Rudtjärnen.

Avstämning med länsstyrelsen i Västerbotten

I januari 2019 hölls en avstämning med länsstyrelsen i Västerbotten angående frågan om smålom på Näsudden. På detta möte bekräftade länsstyrelsens representant att det kan vara möjligt att ge dispens för påverkan på smålommarna, under förutsättning att kommunen kan visa att:

1. Det inte finns någon annan lämplig lösning.
2. Att åtgärder vidtas som säkerställer andra häckningsplatser för smålom i närområdet så att artens lokala bevarandestatus inte påverkas negativt av exploateringen.
3. Att dispensen behövs för någon av nedanstående anledningar:
 - a. för att skydda vilda djur eller växter eller bevara livsmiljöer för sådana djur eller växter,
 - b. för att undvika allvarlig skada, särskilt på gröda, boskap, skog, fiske, vatten eller annan egendom,
 - c. av hänsyn till allmän hälsa och säkerhet eller av andra tvingande skäl som har ett allt överskuggande allmänintresse,
 - d. för forsknings- eller utbildningsändamål,
 - e. för återinplantering eller återinförsel av arten eller för den uppfödning av en djurart eller den artificiella förökning av en växtart som krävs för detta, eller
 - f. för att under strängt kontrollerade förhållanden selektivt och i liten omfattning tillåta insamling och förvaring av vissa exemplar i liten mängd.

Länsstyrelsen betonade också vikten av att ha god kännedom om smålommens lokala population även utanför detaljplaneområdet och rekommenderade en kartläggning av smålomslokaler i omgivningen.

Referenser

Webbsidor

Aktuella artfakta och populationsuppskattningar för rödlistade arter har hämtats från ArtDatabankens webbsida: <http://www.artfakta.artdatabanken.se> under oktober 2018

Uppgifter om fåglar har hämtats från den webbaserade fynddatabasen Artportalen <http://www.artportalen.se> under oktober 2018 och utdrag över fynd av skyddade arter har fått från ArtDatabanken i mars 2018 genom Tyréns.

Uppgifter om global status och utbredning har hämtats från IUCN på www.iucnredlist.org under november-december 2016

Litteratur

Eriksson, M. O. G., 2018. Projekt LOM – uppdaterad information om nivåer och trender i smålommens och storlommens häckningsutfall med hänsyn till inventeringsresultaten för 2017. Uppdaterad t.o.m. 1 februari 2018. Elektronisk publikation, 2018.

Naturvårdsverket 2009: *Naturvårdsverkets handbok för artskyddsförordningen del 1 – fridlysning och dispenser*. Handbok 2009:2. Naturvårdsverket, Stockholm

Ottosson, U., Ottvall, R., Elmberg, J., Green, M., Gustafsson, R., Haas, F., Holmqvist, N., Lindström, Å., Nilsson, L., Svensson, M., Svensson, S. & Tjernberg, M. 2012: *Fåglarna i Sverige – antal och förekomst*. Sveriges Ornitologiska Förening, Mörbylånga

Tyréns 2018a. Naturvärdesinventering av landmiljöer Näsudden, Skellefteå kommun. Elektronisk publikation 2018.

Tyréns 2018b. Naturvärdesinventering av vattenmiljöer vid Näsudden, Skellefteå kommun. Elektronisk publikation 2018.

Personliga kontakter

Aron Andersson, Kiruna. Fågelskådare med viss lokalkännedom. Per telefon i oktober 2018.

Urban Grenmyr, Falun. Fågelskådare som genomfört fågelinventeringar inom delar av planområdet och är väl förtrogen med den lokala fågelfaunan. Per telefon i oktober 2018.

Mattias Laisfeldt, Skellefteå. Fågelskådare med god lokalkännedom. Per telefon i oktober 2018.

Bilaga 1. Presentation av områdets arter i bilaga 1

I denna bilaga ges en presentation av ekologi, utbredning och status för fågelarter som bedöms kunna påverkas negativt av detaljplanens genomförande.

Fåglar

Buskskvätta^{NT} *Saxicola rubetra*

Ekologi

Buskskvätta häckar i olika typer av öppen mark så som hyggen, ängs- och betesmarker, våtmarker, småvatten och dikeskanter, men även glest trädbevuxna myrar. De högsta tätheterna återfinns oftast i jordbrukslandskap, men då arealen lämplig biotop i skogsmark (hyggen och myrar) är större finns ändå merparten av beståndet utanför jordbrukslandskapet.

Utbredning och status

Buskskvätta förekommer i hela landet utom i fjällen ovan trädgränsen. Populationen har genomgått en påtaglig minskning de senaste 40 åren. Den svenska populationen uppskattades till ca 250 000 par 2008, varav 8 000 par i landskapet Västerbotten (Ottosson m.fl. 2012). Den globala utbredningen omfattar större delarna av Europa och sträcker sig österut bort till Centralasien. Den är klassad som livskraftig av IUCN, men de senaste decennierna har en påtagligt minskning skett även i Norge, Danmark och Finland.

Förekomst i utredningsområdet

Buskskvätta har rapporterats i häckningstid från området 2005, 2006, 2007 och 2008 och antas då ha häckat med 1 par. Det är i dagsläget oklart om arten häckar, då den inte eftersökts, men utifrån miljöerna på udden samt utifrån att den tidigare anträffats under omständigheter som tycker på häckning bedöms det sannolikt att något enstaka par häckar i de glesbevuxna centrala delarna av udden.

Duvhök^{NT} *Accipiter gentilis*

Ekologi

Duvhök häckar nästan uteslutande i barr- eller blandskogar där det finns träd av tillräcklig dimension för placering av boet. Duvhökens föda består av fåglar och små däggdjur såsom hare och ekorre men också av as. Arten har på senare tid även etablerat sig i jordbrukslandskapet och i urbana miljöer där tillgången på byten i form av kråkfåglar och duvor är god.

Utbredning och status

Duvhök förekommer över i stort sett hela Sverige, från Skåne till Norrbotten ända upp till trädgränsen samt på Öland och Gotland. Arten har minskat betydligt under de senaste decennierna och bedöms idag vara nära hotad. Den svenska populationen uppskattades år 2008 till 7 600 par och populationen i landskapet Västerbotten till 300 par (Ottosson m.fl. 2012).

Duvhöken har en cirkumpolär utbredning, framför allt i de norra delarna men förekommer söderut ända ned till Marocko och Mexiko. Arten kategoriseras som livskraftig av IUCN.

Förekomst i utredningsområdet

Duvhök har rapporterats i häckningstid från området vid ett tillfälle år 2004. Det bedöms inte troligt att arten häckar regelbundet inom planområdets påverkansområde, men det kan heller inte uteslutas utan en inventering då de skogliga miljöerna kring Rudtjärnen bedöms utgöra lämplig häckningsmiljö för arten.

Dvärgmå *Hydrocoloeus minutus*

Ekologi

Dvärgmåns häckar i näringsrika havsvikar och vegetationsrika sjöar med täta bälten av vass, starr och fräken. De förekommer även på skär och mindre öar längs kusten, i synnerhet längs norrlandskusten där en klar majoritet av dvärgmånsarna häckar så. Dvärgmåns häckar kolonivis, ofta tillsammans med skratmåsar eller tärnor. Arten är inte lika ortstrogen som många andra kolonihäckande måsar och tärnor utan kan välja att bo på olika ställen olika år beroende på födotillgång. Födan består främst av flygande insekter.

Utbredning och status

Dvärgmånsens utbredning i Sverige har sin tyngdpunkt i Norrbotten och Västerbotten. Mindre antal finns även i södra och mellersta Norrland, i Svealand, i nordligaste Götaland samt på norra Gotland. Den svenska populationen har ökat mycket kraftigt under senare decennier, från under 100 par i mitten på 1970-talet till en uppskattad population på 2800 par år 2008. Västerbottens landskaps population beräknades år 2008 uppgå till 500 par.

Dvärgmåns har en splittrad utbredning i Europa och Asien. De tre utbredningsområdena utgörs av östra Europa, Centralasien och Manchuriet, där den europeiska utbredningen omfattar Finland, Baltikum, västra Ryssland, Vitryssland och Ukraina. Förekomsten i Sverige ligger i kanten av artens utbredningsområde. Isolerade bestånd finns i Danmark och Holland. Globalt sett så anger IUCN arten som livskraftig och populationen som ökande.

Förekomst i utredningsområdet

Dvärgmåshäckar på öarna norr om Näsudden. Det är inte klarlagt hur stor populationen är, men det rör sig utifrån spontant rapporterade observationer om minst något tiotal par, troligen fler. Tillfälligt har arten även observerats vid Rudtjärnen.

Tjärnarna som påverkas av detaljplanen, Rudtjärnen och Bastuavan, bedöms inte utgöra lämplig häckningsmiljö för arten. Däremot kan det tänkas att fåglarna som häckar i närheten nyttjar tjärnarna för födosök. Utan en inventering går det dock inte att med säkerhet uttala sig kring i vad mån arten nyttjar de berörda miljöerna.

Ejder^{vu} *Somateria mollissima*

Ekologi

Ejderen är extremt kustbunden och häckar företrädesvis på öar och skär, men stundtals även längs mer ostörda strandremsor. Arten lever i stora delar av sitt utbredningsområde i så pass stor utsträckning på blåmussla att populationen bedöms påverkas direkt av förändringar i blåmusselbestånden, vilket dock inte stämmer in på Skellefteå där blåmusslan saknas.

Utbredning och status

Ejderen häckar längs alla Sveriges kuster, men är mer fåtalig och fläckvis förekommande längs Norrlandskusten. Den svenska Östersjöpopulationen har genomgått kraftiga förändringar under andra halvan av 1900-talet, först i form av en kraftig uppgång fram till 1990-talet vilket har satts i samband med att övergödningen av Östersjön ledde till en ökning av antalet blåmusslor, men därefter en omfattande minskning som ännu bedöms vara pågående. Vid högsta noteringen bedöms 300 000 – 400 000 par ha häckat i Sverige, men populationen bedömdes år 2008 vara nere på 150 000 par och ytterligare minskning har skett sedan dess. I Västerbottens landskap beräknades 1000 par häcka år 2008.

I Europa häckar arten i Östersjön, Kattegatt, Skagerack, längs norra delarna av Nordsjöns kuster, i västra Skottland, på norra Irland, på Island, längs Norges kust, på öar i Norra ishavsområdet och längs delar av ryska ishavsområdet. Utanför Europa förekommer den i östra Sibirien, längs Nordamerikas arktiska kuster samt på Grönland. Även globalt sett är arten rödlistad, i kategorin nära hotad.

Förekomst i utredningsområdet

Ejder rapporteras regelbundet från Näsuddens närmsta omgivning under häckningstid, men konstaterade häckningar har endast rapporterats enstaka gånger från öarna norr om udden. Det är inte osannolikt att något par skulle häcka längs Näsuddens östra strand, men vi vet inte om så är fallet då området inte inventerats.

Fisktärna *Sterna hirundo*

Ekologi

Fisktärnan häckar i kolonier av varierande storlek, ibland dock solitärt, på öar och stränder längs havskuster såväl som vid insjöar och mindre våtmarker.

Utbredning och status

I Sverige förekommer fisktärnan längs hela kuststräckan samt vid sjöar från Skåne till Dalarna och i Norrlands kustland. Lokalt häckar arten även i inre Norrland. Beståndet har ökat under de senaste 30 åren. Den svenska populationen uppskattades år 2008 till ca 25 000 par och populationen i Västerbottens län till 1800 par.

Arten har en cirkumpolär utbredning och förekommer i större delarna av Europa, Asien och Nordamerika med undantag för de allra nordligaste och allra sydligaste delarna. Den globala populationen bedöms som livskraftig enligt IUCN.

Förekomst i utredningsområdet

Fisktärna rapporteras regelbundet kring Näsudden under häckningstid, men åtminstone något år har häckning konstaterats på öarna norr om udden. Arten bedöms utgöra en potentiell häckfågel på de steniga stränderna på Näsuddens östra strand eller på Näsgrundet.

Gulspurv^{vu} *Emberiza citrinella*

Ekologi

Gulspurv häckar i skogsbryn och buskmarker, särskilt i anslutning till odlad mark men också till hyggen och i urbana miljöer. Boet tillverkas av gräs och andra material och placeras oftast på marken eller i låga buskar. Gulsparven lever av frön och till viss del insekter.

Utbredning och status

Gulspurv förekommer över hela landet med undantag av fjällen och de allra nordligaste delarna av landet. Den svenska populationen uppskattades år 2008 till 900 000 par varav 20 000 par i Västerbottens län. Sveriges population är idag endast drygt hälften så stor som för 30 år sedan och minskningstakten bedöms fortfarande vara snabb.

Gulspurv häckar i Europa och i Väst- och Centralasien. De nordligaste populationerna är kortflyttare medan de sydligare är stannfåglar. Vintertid förekommer gulsparven även i Mindre Asien. Arten uppvisar en även en påtaglig minskning i Danmark, Polen och Norge men anses vara stabil i Finland. Globalt bedöms populationen vara livskraftig men minskande.

Förekomst i utredningsområdet

Utifrån rapportmaterialet dras slutsatsen att flera par gulspurv häckar på Näsudden, såväl i de inre som i de yttre delarna. Utan en inventering går det inte att fastställa det exakta antalet par, men det bedöms troligt att det kan röra sig om åtminstone ett tiotal.

Gråspett *Picus canus*

Ekologi

Gråspetten häckar främst i björk- och aspblandad barrskog. De väljer gärna solexponerade bryn, gläntor och sydbranter och vill ha inslag av öppen mark såväl som gammal grov asp och björk inom reviret.

Utbredning och status

Gråspett häckar i ett område från mellersta Svealand till Torne Lappmark. Under senare decennier har den spritt sig både söderut och norrut och ökat i antal. Den svenska populationen uppskattades år 2008 till 1900 par och populationen i Västerbottens landskap till 75 par.

Gråspettens totala utbredningsområde omfattar de södra delarna av barrskogsregionen samt bland- och lövskogar från Europa österut till Manchuriet, Kina och Sydostasien. Globalt bedöms populationen vara livskraftig och ökande.

Förekomst i utredningsområdet

Gråspett har inte rapporterats från utredningsområdet under häckningstid, men flera gånger under hösten då hackspettarna är mer rörliga och stundtals anträffas utanför sina revir. Arten bedöms utgöra en potentiell häckfågel i skogsområdet som omger Rudtjärnen.

Grönbena *Tringa glareola*

Ekologi

Grönbena häckar framför allt på våtmarker. Störst tätheter finns på aapamyror och öppna flarkmyrar med starrvegetation och grunda vattenspeglar men arten häckar även på trädbevuxna myrar, sankar sjöstränder och strandängar.

Utbredning och status

Grönbena häckar främst i norra Sverige, från Värmland-Västmanland-Uppland och norrut. Arten förekommer även lokalt på sydsvenska höglandet, samt i delar av Västergötland och Dalsland. Den svenska populationen uppskattades år 2008 till 130 000 par och populationen i Västerbottens landskap till 7 500 par (Ottosson m.fl. 2012). Populationen i norra Sverige har i stort varit stabil de senaste 30 åren. I södra delen av landet har arten dock minskat.

Grönbena häckar i barrskog, fjäll och tundra i norra delarna av Europa och Asien. Globalt bedöms populationen vara stabil och livskraftig.

Förekomst i utredningsområdet

Grönbena har observerats tillfälligt under häckningstid, och bedöms utgöra en potentiell häckfågel endera vid de berörda tjärnarna Rudtjärnen och Bastuavan, eller vid något av de småvatten som återfinns längre ut på udden. Det skulle i så fall röra sig om något enstaka par.

Järpe *Tetrastes bonasia*

Ekologi

Järpe häckar i barrskog med lövinslag, helst i fuktig och tät skog med gran och gråal och gärna nära små bäckar och andra vattendrag. Järpen stannar i sitt revir hela året och är dels beroende av att det finns ett lövinslag då den vintertid livnär sig på knoppar, helst björkknoppar, och dels att det finns skydd i form av tät skog.

Utbredning och status

Järpe förekommer i större delen av landet utom på Öland, Gotland och i Skåne. Under de senaste 30 åren har populationsstorleken varit stabil i landet. Den svenska populationen uppskattades år 2008 till 120 000 par och populationen i Västerbottens landskap till 10 000 par.

Järpens huvudsakliga utbredning i världen omfattar Skandinavien, Baltikum och österut till Sakhalin. Mindre isolerade förekomster finns även i Centraleuropa och på Balkan. Globalt bedöms populationen vara minskande men livskraftig.

Förekomst i utredningsområdet

Järpe har inte rapporterats från planområdets påverkansområde, men bedöms utgöra en potentiell häckfågel vid de skogliga miljöer som omger Rudtjärnen.

Kungsfågel ^{VU} *Regulus regulus*

Ekologi

Kungsfågeln häckar i regel i tät granskog och granblandad skog, men påträffas även i lövrik barrskog och i tallskog. Arten häckar i barrträd – i skogar eller parker – och bygger ett kompakt bo som placeras på en gren högt över marken. Boet har en välisolerad skålförmad struktur som byggs i flera lager. Kungsfågeln är till största delen insektsätare. Arten är delvis en flyttfågel där de nordliga populationerna överger sina häckningsområden under vintern för att övervintra i andra delar av Europa och Asien.

Utbredning och status

Kungsfågeln förekommer allmänt i hela landet norrut till Norrbotten och Torne lappmark, men saknas i nordvästra Lappland. Den svenska populationen uppskattades år 2008 till 3 000 000 par och populationen i Västerbottens landskap till 80 000 par (Ottosson m.fl. 2012). Arten har minskat kontinuerligt i antal under de senaste 25 åren,

och under det senaste decenniet uppgick minskningstakten till 30-40 %, vilket innebär att den uppfyller kriterierna för att rödlistas som sårbar.

Kungsfågeln har en mycket stor euroasiatisk utbredning. Påtagliga minskningar har även konstaterats i Finland, Estland, Polen, Danmark och Tyskland under de senaste 10-15 åren.

Förekomst i utredningsområdet

Kungsfågel har påträffats i häckningstid i samband med inventering av en standardrutt som tvärrar över de centrala delarna av Näsudden. Att döma av områdets naturmiljöer är det högst sannolikt att flera par häckar inom detaljplaneområdet.

Mindre hackspett^{NT} *Dendrocopos minor*

Ekologi

Mindre hackspett häckar i löv- och blandskog, särskilt i äldre bestånd med inslag av död ved. De lever av vedlevande insekter som de hackar ut ur döda och döende lövträd.

Utbredning och status

Mindre hackspett förekommer i hela landet ända upp i fjällbjörskogen. Efter en nedgång fram till 1990-talet är beståndet idag större än för 30 år sedan. Den svenska populationen uppskattades år 2008 till ca 7000 par och populationen i Västerbottens län till 220 par. Mindre hackspett är upptagen på den svenska rödlistan i kategorin nära hotad.

Artens totala utbredning omfattar Europa inklusive Medelhavsområdet, Nordafrika och Ryssland bort till Kamtjatka. Den europeiska populationen beräknas uppgå till 450 000 – 1 100 000 par. Globalt bedöms populationen vara livskraftig.

Förekomst i utredningsområdet

Arten har observerats tillfälligt under häckningstid i närheten av planområdet. Det bedöms, utifrån befintliga livsmiljöer, inte sannolikt att arten skulle häcka inom detaljplaneområdet. Hackspettar har dock stora revir och utan en inventering kan det inte uteslutas att Näsudden skulle kunna ingå i ett revir av arten.

Pärluggla *Aegolius funereus*

Ekologi

Pärluggla häckar i både barr- och blandskog, men föredrar gammal tät granskog. Pärlugglan är beroende av håligheter i grova träd för häckning, helst spillkråkebon. Förekomst av spillkråka är därför viktig. Pärlugglan häckar ibland även i holkar.

Utbredning och status

Pärluggla häckar i nästan hela landet, från norra Skåne och norrut men saknas på Öland. Den anses vara en av Sveriges allmännaste ugglor. Den svenska populationen

uppskattades år 2008 till 32 000 par och populationen i Västerbottens landskap till 2 300 par (Ottosson m.fl. 2012). Antalet häckande par varierar dock kraftigt mellan olika år beroende på tillgången på sork. Under de senaste 30 åren verkar det ha skett en minskning i beståndet.

Pärlugglans totala utbredning omfattar norra barrskogsregionen i Europa, Asien och Kanada. Globalt bedöms populationen vara stabil och livskraftig.

Förekomst i utredningsområdet

Pärluggla har inte rapporterats från Näsudden, men den bedöms utgöra en potentiell häckfågel i de skogliga områden som ansluter till Rudtjärnen.

Rosenfink^{VU} *Carpodacus erythrinus*

Ekologi

Rosenfink häckar i örtrika buskmarker och frodiga lövskogsbranter, ofta längs vattendrag eller i anslutning till kulturmark. Norrut i landet är den mindre knuten till kulturmarker och återfinns oftare på kalhyggen och olika typer av igenväxningsmarker vilka dock genom naturlig succession och röjningsåtgärder sällan har längre kontinuitet i skogslandskapet.

Utbredning och status

Rosenfink häckar över stora delar av Sverige men utbredningen är ojämn. Trenden var kraftigt ökande fram till 1990-talet varefter den varit lika kraftigt minskande. Den svenska populationen uppskattades år 2008 till 17 000 par, varav 1 800 par i Västerbottens landskap. Arten är upptagen på den svenska rödlistan i kategorin sårbar.

Rosenfink finns även i våra grannländer och i Centraleuropa samt österut genom Kaukasus, Kamtjatka, Himalaya och västra Kina. Globalt bedöms populationen vara livskraftig men minskande.

Förekomst i utredningsområdet

Revirmarkerande rosenfinkar observerades på Näsudden i samband med standardruttsinventeringar 2010 och 2011. I dagsläget är det oklart om arten häckar, men miljöerna längst ut på Näsudden med lövskog angränsande till gles skog eller buskmarker bedöms utgöra lämplig biotop för rosenfink varför det inte kan uteslutas att något par häckar.

Roskarl^{VU} *Arenaria interpres*

Ekologi

Roskarlen är en vadare som i Sverige uteslutande häckar utmed Östersjökusten då tidigare populationer längs västkusten och i Vänern i dagsläget bedöms vara utgångna. Den föredrar att häckar på steniga, eller hårt betade, vegetationsfattiga ytor längs stränder och på öar och skär, oftast i anslutning till kolonier av måsar och/eller tärnor.

Utbredning och status

Roskarl har genomgått en kraftig populationsnedgång i Sverige och populationen bedöms ha halverats de senaste 20 åren. Minskningen har skett över i stort sett hela utbredningsområdet. År 2008 uppskattades den svenska populationen till 1 900 par, varav 600 i Västerbottens län. Populationsminskningen bedöms dock ha fortgått sedan dess.

Roskarlen har en vidsträckt utbredning runtom Arktis och häckar längs kusterna runt hela Norra ishavet. Den europeiska utbredningen begränsas i övrigt till Östersjön samt Danmarks och Norges kuster. Globalt sett bedöms arten som livskraftig, om än med en minskande population.

Förekomst i utredningsområdet

Utifrån rapportmaterialet kan utläsas att roskarl under -90 och -00-talet häckat med enstaka par på flera av öarna kring Näsudden, samt även på Näsgrundet. Dess status i området är i dagsläget inte känd då området inte inventerats, men miljöerna är av allt att döma fortsatt goda för häckning av roskarl och det häckar alltså tärnor i området, vilket kan attrahera arten.

Silvertärna *Sterna paradisaea*

Ekologi

Silvertärna häckar i utskärgårdar och andra kustmiljöer, vid tjärnar i fjällen samt vid älvsel och större insjöar i inre Norrland. Arten häckar oftast i kolonier men enstaka par är vanligt förekommande i fjällen och i Norrlands skogsland.

Utbredning och status

Silvertärna förekommer i hela landet. I södra Sverige är arten främst knuten till kusterna. De högsta antalen finns i fjällen och i Norrlands inland, samt längs Östersjökusten. Beståndet har ökat påtagligt de senaste 30 åren. Den svenska populationen uppskattades år 2008 till 34 000 par, varav 4 500 par i Västerbottens län.

Silvertärna har en cirkumpolär utbredning och häckar i de norra delarna av Europa, Asien och Nordamerika, så långt söderut som till Frankrike i Europa och Massachusetts i USA. Världspopulationen uppskattades 2006 till ca 2 miljoner individer. Globalt bedöms populationen vara minskande men livskraftig.

Förekomst i utredningsområdet

Det är inte klarlagt hur många par av silvertärna som i dagsläget häckar i området kring Näsudden, eller hur dynamiken mellan de olika häckningsplatserna ser ut. Utifrån rapportmaterialet kan utläsas att enstaka par av silvertärna regelbundet häckar på Näsgrundet, att ytterligare några par misstänks häcka på själva Näsudden. Sedan har det under vissa år rapporterats ytterligare något eller några tiotal par på öarna norr om

Näsudden. Klart är i alla fall att häckningsplatser för enstaka par av silvertärna, (och alternativa häckningsplatser för desto fler par), skulle försvinna vid ett genomförande av föreslagen detaljplan.

Smålom^{NT} *Gavia stellata*

Ekologi

Smålom häckar i små skogstjärnar och myrgölar, företrädesvis i sådana utan fisk. Den födosöker oftast i större klarvattensjöar eller i Bottenviken och gör därför regelbundna flygningar mellan fiskevattnet och häckningstjärnen. Smålommen anses vara relativt känslig för störningar under häckningen och äggen utsätts lättare för predation om de vuxna fåglarna lämnar boet p.g.a. närgångna människor. Sammantaget gör detta att antalet lämpliga häckningstjärnar är tämligen begränsat i många regioner, och att bevarandet av de tjärnar som fungerar som häckningsplatser i regel är viktigt för den lokala bevarandestatusen.

Utbredning och status

Smålom häckar främst i den boreala regionen från Dalsland och Närke till fjällen. Den svenska populationen uppskattades år 2008 till 1600 par, varav 110 par i Västerbottens län. Smålommen har totalt sett minskat under de senaste 30 åren, men enligt siffror från svensk fågeltaxering har populationen stabiliserats och möjligen ökat något de senaste åren, åtminstone i Svealand och Norrland. Beståndsnedgången anses ha skett över större delen av det svenska utbredningsområdet, men i synnerhet i södra Sverige och längs Norrlandskusten. Enligt de uppföljningar av häckningsframgång som genomförs årligen av Projekt Lom så har ungpåproduktionen inom hela det svenska utbredningsområdet långsiktigt försämrats sedan mitten av 1990-talet, vilket främst är kopplat till en försämrad kläckningsframgång (Eriksson 2018). Ungpåproduktionen är numera i stora delar av landet, inklusive längs norrlandskusten, allt för låg för att balansera för den normala årliga dödligheten, vilket ofrånkomligen leder till en minskande population (Eriksson 2018). Då smålommen är en långlivad art med sen könsmognad och låg årlig reproduktion finns det dock en fördröjning innan detta kan mätas genom ett minskande antal häckande fåglar. Arten är upptagen på den svenska rödlistan i kategorin nära hotad.

Den europeiska utbredningen sträcker sig från Island, via norra Irland och Skottland till Norge, Sverige, Finland och Ryssland. Globalt sträcker sig utbredningen över alla tempererade delar av norra halvklotet. Även i andra delar av Europa samt i Nordamerika har en beståndsnedgång skett långsiktigt, men för Europa i sin helhet bedöms beståndsutvecklingen trots allt ha varit stabil de senaste årtiondena. Globalt bedöms populationen som minskade men dock livskraftig.

Förekomst i utredningsområdet

Någon systematisk uppföljning av smålom har såvitt känt inte genomförts kring Näsudden. Genom spontanrapportering till Artportalen från lokala fågelskådare kan det ändå utläsas att smålomshäckningar har skett i såväl Rudtjärnen som Bastuavan åtminstone under flertalet år mellan 2006-2015. Flera av rapporterna avser lyckade häckningar. Det är sannolikt att arten även har häckat vid de båda lokalerna både innan och efter dessa år. Under 2018 genomförde Skellefteå kommun en inventering vid de båda lokalerna och konstaterade smålomspår i båda tjärnarna, men åtminstone vid Rudtjärnen tycks häckningen ha misslyckats detta år. Kunskapen om Bastuavan och Rudtjärnen bedöms, tack vare spontanrapportering till Artportalen, tillräcklig för att slå fast att båda tjärnarna är beständiga häckningslokaler för vardera 1 par av smålom, samt att de ofta konstaterats vara produktiva, d.v.s. att häckningarna har varit framgångsrika.

Sparvuggla *Glaucidium passerinum*

Ekologi

Sparvuggla häckar i barr- och blandskog. Reviren gränsar ofta till öppen mark som myrar, kalhyggen och gammal jordbruksmark. Den använder bohål från hackspettar, främst större hackspett och tretåig hackspett, och är därför beroende av att någon av de arterna finns i samma område.

Utbredning och status

Sparvuggla förekommer som häckfågel från norra Skåne och norrut. Den saknas dock på Öland och Gotland. Den svenska populationen uppskattades år 2008 till 19 000 par, varav 1000 par i Västerbottens län. Den lever i större utsträckning av småfåglar än t.ex. pärlugglan och är därför inte lika beroende av smågnagare som denna.

Sparvuggla förekommer i norra barrskogsregionen från Atlanten till Stilla havet. Globalt bedöms populationen vara stabil och livskraftig.

Förekomst i utredningsområdet

Sparvuggla har inte rapporterats från planområdets påverkansområde, men bedöms utgöra en potentiell häckfågel i de skogliga miljöer som omger Rudtjärnen.

Spillkråka^{NT} *Dryocopus martius*

Ekologi

Spillkråka häckar i grovstammig skog, vanligast i barr- och blandskog. Artens revir är stora, ofta mellan 400 och 1 000 ha. Spillkråkan är beroende av grova träd där den hackar ut sina bohål. Asp, tall, björk, bok och gråal föredras. De grova träden har en ålder som ofta överstiger normal omloppstid i skogsbruket. Bristen på lämpliga boträd är därför påtaglig även om de i övrigt finner sig tillrätta i många olika miljöer med skogsbruk. Spillkråkan fyller, genom skapandet av håligheter i träd, en mycket viktig roll för flera andra fågelarter, så som pärlugglan som finner boplatser tack vare spillkråkan.

Utbredning och status

I Sverige finns spillkråka i hela landet utom i fjällregionen och de mest utpräglade slättområdena i södra Sverige. Den svenska populationen uppskattades år 2008 till 29 000 par, varav 1 200 par i Västerbottens län (Ottosson m.fl. 2012), men det svenska beståndet beräknas ha minskat med 20-30 % under de första 15 åren på 2000-talet varför populationen i dagsläget är mindre.

Artens totala utbredning omfattar Eurasiens skogsregion från Centraleuropa till Kamtjatka, Kina och Japan. Globalt bedöms populationen vara ökande och livskraftig.

Förekomst i utredningsområdet

Spillkråka har observerats flera gånger utanför häckningstid, men även vid något tillfälle i häckningstid, på Näsudden. Utifrån områdets livsmiljöer bedöms det sannolikt att något spillkråkerevir berörs av detaljplanens genomförande.

Svarthakedopping *Podiceps auritus*

Ekologi

Svarthakedopping häckar huvudsakligen i små sjöar, dammar, kärr och viltvatten. I norra Sverige hittas den främst i olika typer av riktigt små sjöar, tjärnar och våtmarker med öppna vatten. Lokalerna ska gärna vara fiskfria. Den äter främst av insekter och insektslarver men även växtdelar och smådjur i vattenmiljön.

Utbredning och status

Svarthakedopping häckar från Skåne till Lappland. I Lappland har en gles stam troligen funnits länge medan en spridning har skett sedan 1800-talet till övriga delar av landet. År 2008 uppskattades den svenska populationen till 1 200 par och populationen i Västerbottens län till omkring 90 par (Ottosson m.fl. 2012). Trenden för de senaste 30 åren bedömdes då som sannolikt negativ. Den svenska populationen bedöms idag som livskraftig.

Artens europeiska utbredning omfattar Skottland, Skandinavien, Island, Lettland, Litauen, Tyskland och enstaka förekomster i Ryssland. Utöver det förekommer arten genom hela Asien, samt även i norra Nordamerika. Globalt sett är populationen minskande och arten är klassad som sårbar på den internationella rödlistan (IUCN).

Förekomst i utredningsområdet

Det föreligger i Artportalen endast en rapport, avseende två individer, av svarthakedopping från Näsudden i häckningstid, och det är oklart om denna observation rör rastande eller häckande fåglar. Arten bedöms dock utgöra en potentiell häckfågel främst i Bastuavan och utan en inventering kan arten inte uteslutas som häckfågel där. Det bedöms dock inte sannolikt med regelbundna häckningar eftersom arten aldrig rapporterats från lokalen.

Svärta^{NT} *Melanitta fusca*

Ekologi

Svärtan är i stora delar av sitt globala utbredningsområde en sötvattenlevande art, men i Sverige häckar den, förutom i fjällsjöar, också i bräckt vatten längs Östersjökusten. Arten häckar senare än många andra sjöfåglar och ungarna kommer fram först i juli. Längs Östersjökusten häckar den företrädesvis på öar och skär, men i Norrland är det vanligt att boet placeras på fastland en bit in från stranden, väl dolt under träd eller buskar.

Utbredning och status

Svärtan går mycket kraftigt tillbaka i delar av sitt svenska utbredningsområde, och totalt sett beräknas populationen ha minskat med 30-50 % i Sverige de senaste 25 åren. Den totala svenska populationen beräknades år 2008 uppgå till 10 000 par, varav 4 300 i Västerbottens landskap, men sedan dess har beståndet alltså sjunkit ytterligare.

Världsutbredningen är nästan cirkumpolär och omfattar främst tundran och de norra delarna av barrskogsregionen. Även globalt sett är populationen minskande och den är internationellt rödlistad i kategorin sårbar.

Förekomst i utredningsområdet

Utifrån det spontant rapporterade materialet kan slutsatsen dras att området kring Näsudden utgör en viktig häckningsplats för svärta, med ett tvåsiffrigt antal häckande par. Flertalet häckningar kan antas ske ute på öarna norr och öster om udden, men det får anses sannolikt att enstaka häckningar äger rum även på Näsuddens östra del.

Sävspärv^{VU} *Emberiza schoeniclus*

Ekologi

Sävspärv häckar i busksnår och bladvassbälten vid sjöar, dammar och vattendrag samt i buskrika sumpmarker. Boet placeras på eller nära marken, i en tuva eller under omkullvräkt vass. Sävspärven lever av insekter på sommaren och övrig tid av frön.

Utbredning och status

Sävspärvens svenska utbredningsområde omfattar hela landet. I fjällen förekommer den upp i videzonen, med högst täthet i fjällbjörkskog. Den svenska populationen uppskattades år 2008 till 400 000 par, varav 12 000 par i Västerbottens landskap. Arten har minskat mer eller mindre kontinuerligt sedan 1980-talet och under perioden 2000-2014 minskade den svenska populationen med 35 % enligt Svensk Fågeltaxerings standardruttsinventeringar. Arten klassas som sårbar i den svenska rödlistan.

Artens totala utbredning omfattar hela Europa och i delar av Asien. Globalt bedöms populationen vara minskande men livskraftig.

Förekomst i utredningsområdet

Sävspurv har observerats tillfälligt under häckningstid, bl.a. revirhävdande hane, på Näsudden under flera år och det får hållas för troligt att något par åtminstone tillfälligt häckat på udden. Miljöerna på Näsudden bedöms dock långt ifrån optimala för arten, och förekomsten torde vara knuten till en viss successionsfas med buskmark och småväxt skog kring stränder och småvatten, varefter arten kommer att försvinna (eller redan har försvunnit) när vegetationen blivit för hög och sluten. Förekomsten av något enstaka par av sävspurv bedöms således som tillfällig.

Törnskata *Lanius collurio*

Ekologi

Törnskatan är en värmeälskande art som häckar i skogsbyn, på hyggen och i öppna buskmarker. Klassiska marker är öppna, torra och soliga kulturpräglade områden såsom betesmarker och hedar. Idag häckar många törnskator även på hyggen och i kraftledningsgator.

Utbredning och status

Törnskata förekommer som häckfågel i södra och mellersta Sverige samt i norra Sveriges kustland. Populationstrenden de senaste 30 åren har varit minskande. Den svenska populationen uppskattades år 2008 till 44 000 par, varav 250 par i Västerbottens län.

Törnskatans utbredningsområde omfattar Europa, Mellersta Östern, Kaspiska havet och Altai. Globalt bedöms populationen vara livskraftig men minskande.

Förekomst lokalt

Törnskata har inte rapporterats från Näsudden, men utifrån befintliga miljöer på udden bedöms arten utgöra en potentiell häckfågel med något par.

Ängspiplärka ^{NT} *Anthus pratensis*

Ängspiplärka häckar i öppna och fuktiga gräsmarker längs stränder samt på hedar, myrar, alvar och på lite större öar utmed kusterna. Boet läggs på marken och är ett oansenligt bygge av strån, mossa och djurhår. Födan består huvudsakligen av insekter.

Utredning och status

Ängspiplärka finns i hela landet, med de största tätheterna i fjällregionen. Den svenska populationen uppskattades år 2008 till 820 000 par, varav 6000 par i Västerbottens län. Sedan 1995 har en tydlig minskning skett i hela Sverige och under åren 2005-2014 skedde en minskning av populationen med 20 %. Arten klassas som nära hotad i den svenska rödlistan.

Merparten av ängspiplärkans världspopulation häckar i norra och mellersta Europa och tillbringar vintern kring våtmarker och stränder i västra och södra Europa. Ängspiplärka

minskar även i andra delar av sitt utbredningsområde. I Finland, Norge och Danmark är minskningstakten påtaglig. Globalt bedöms populationen vara minskande och arten är rödlistad som nära hotad av IUCN.

Förekomst i utredningsområdet

Ängspiålrka har observerats tillfälligt i häckningstid ett par gånger på Näsudden, och det är inte uteslutet att något par häckat åtminstone tillfälligt endera utmed stränderna eller i anslutning till de småvatten som främst återfinns i norra halvan av Näsudden. Miljöerna är dock inte optimala för arten och den eventuella förekomsten bedöms som tillfällig.